

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

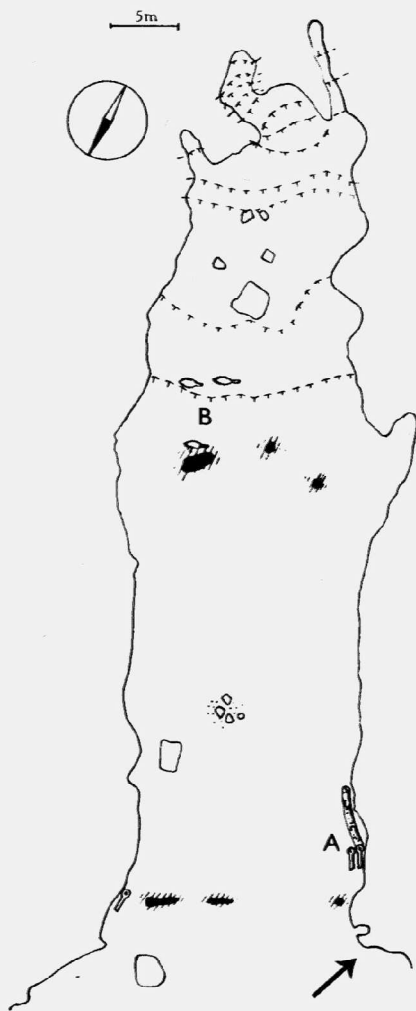
Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>

9395458

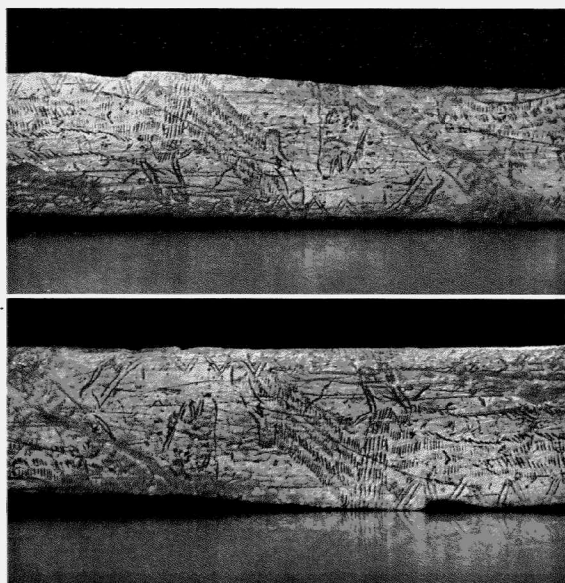

Obr. 15. Plán jeskyně Pekárny, s polohou velkých ohnišť a významných artefaktů. A – žebro s rytinou bizonů a náčelnické hole, B – ozdobené spatuly (rekonstrukce podle údajů R. Czižek). Šipka naznačuje polohu žebra s rytinou pasoucích se koní.

Plan of Pekárna cave. Position of the large hearths and concentrations of bone objects. A – the rib with drawings of bison and batons de commandement; B – decorated spatulae (reconstruction using the data of R. Czižek). Arrow – the rib with grazing horses.

prostě kumulují, překrývají, a tedy v podstatě nahrazují, ale i na kostěných předmětech, které různé významy uchovávají dlouhodobě. V samotné Pekárně jsou hlavy protilehle orientovaných zvířat znázorněny na jedné ze známých spatul ze zadní části jeskyně, v tomto případě koní, bizona a antilopy (mimořádně v osteologickém záznamu je antilopa, zřejmě *Saiga tatarica*, další velmi vzácné zvíře). Magdalénské umění nás tak vždy znovu překvapí nejen svou formální dokonalostí, ale i vtipem, který ani po tisíciletích nevypřchal.

Jiří Svoboda, Martin Frouz

Obr. 16. Pekárna. Nahoře: část scény s rytinou koní v tradiční orientaci. Dole: obrácená orientace téže scény, kdy jeden z koní se mění v kamzíka. Foto M. Frouz.

Pekárna. Top: part of the scene with horses, in the traditional orientation. Bottom: reverse orientation of the same scene, where one of the horses turns into a *Rupicapra rupicapra*. Photo by M. Frouz.

Literatura

- Klíma, B. 1974: *Archeologický výzkum plošiny před jeskyní Pekárnou*. Studie Archeologického ústavu ČSAV v Brně II/1, Praha.
- Musil, R. 2002: Fauna moravských jeskyní s paleolitickými nálezy. In: *Prehistorické jeskyně*, Dolnověstonické studie 7, Brno, 53–101.
- Svoboda, J. 1998: Magdalénské umění v českých zemích. Variabilita stylu u paleolitických lovců. *Umění* 46, 515–521.

Resumé

When the famous four-horse engraving on a rib from Pekárna Cave in the Moravian Karst is viewed in a different orientation, one of the horse figures turns into a *Rupicapra rupicapra*. Various „double meanings“ represent a typical feature in Magdalenian art, demonstrating not only a high level of artistic skill, but also a sense of humour.

NAPAJEDLA (okr. Zlín)

„Zámoraví“, cihelna – sever, Napajedla III. Aurignacien. Sidlišť (?). Záchranný výzkum.

První sondáž na lokalitě proběhla v červnu a červenci v bezprostředním okolí sondy z roku 2004, tzn. v severním okraji cihelny (Škrdl – Nývltová Pišáková – Nývlt 2005). Přestože byl tento prostor značně zdevastován těžebními aktivitami, část intaktních sedimentů zůstala zachována pod úrovní současného terénu nejnižší etáže cihelny. Prozkou-

Obr. 17. Napajedla. Pohled na severní profil cihelny a lokalizace jednotlivých nálezových celků. A: sondy z roku 2004 a 2005 (léta), B: uhlíkatá čočka, C: nejvyšše lokalizované nálezy (35 m od sondy z roku 2004).

Napajedla. A view of the northern wall of the brickyard and location of the individual collections. A: 2004 and 2005 summer digs, B: charcoal lens, C: uppermost finds (35 m distant from the 2004 dig).

mali jsme plochu o rozměru přibližně 5 m². Nálezy byly poměrně řídky rozptýleny v ploužených koluviálních sedimentech. Nálezová poloha byla přibližně 50 cm mocná. Výzkumem a sběrem v rozrušených sedimentech v nejbližším okolí sondy byla získána kolekce 132 artefaktů štípané kamenné industrie. Surovinově ani technologicky se neliší od souboru z roku 2004. Z nástrojů stojí za pozornost kombinace vyčnělého škrabadla s lomovým rydlem (obr. 19:12), široké ploché škrabadlo (obr. 19:19), retušovaný hrot (obr. 19:13), kombinace drásadla a klínového rydla (obr. 19:18), rydlo na lomu (obr. 19:7), zlomek bilaterálně retušované čepele (obr. 19:5), oškrabovač (obr. 19:17), retušovaná čepel (obr. 19:6), místně retušovaný zlomek čepele (obr. 19:16) a místně retušovaný úštěp (obr. 19:4). Kolekci štípaných kamenných artefaktů rozšiřuje křemenný otloukač (obr. 19:20).

Další stratifikovanou polohu jsme objevili asi 35 m výše ve svahu, opět v severní stěně cihelny. Přimo z profilu stěny cihelny a z osypů pod profilem byla získána drobná kolekce 9 artefaktů, jejichž charakter je obdobný jako v případě předchozích nálezů z lokality. Také tuto část cihelny budeme průběžně sledovat (je na hraně těžební jámy, a nemělo by ji proto hrozit zničení těžbou) a případně i zkoumat v následujících letech.

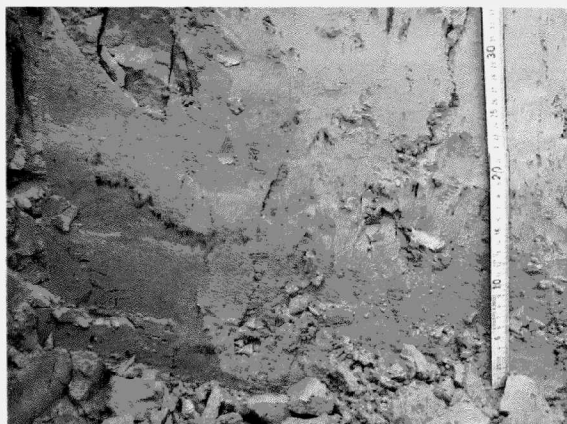
Na podzim jsme pokračovali v průzkumu lokality (obr. 17). V profilu, přibližně 15–20 m výše ve svahu od sondy z roku 2004 a z léta 2005, jsme zaznamenali nápadnou šedavou vrstvu, která byla silně poznamenána gravitačním ploužením, ale bylo ji možné sledovat v délce přibližně 5 m. Tato geliflukčně rozvlečená a dislokacemi schodovitě segmentovaná čočka šedavých sedimentů obsahovala hojně uhlíky, drobné štěpinky silexů a drobné zlomky spálených kostí (obr. 18). Proto jsme přistoupili k jejímu detailnímu průzkumu. Materiál z této čočky byl uložen samostatně od

ostatních nálezů z lokality. Vzhledem k přítomnosti drobných šupinek silexů i drobných zlomků přepálených kůstek bylo proplaveno přibližně 150 litrů tohoto sedimentu. Výsledkem plavení je kolekce téměř 300 drobných silexových odštěpků a asi 5 g spálených kůstek, o kterých předpokládáme, že nepochybně souvisejí s osídlením a že jsou vhodným materiálem na radiokarbonové datování. Mimo drobné odštěpky bylo získáno i 34 dalších artefaktů přímo z čočky a další 4 artefakty, jejichž příslušnost k čočce nebyla zřejmá (nálezy z nadložních vrstev a z rozrušených sedimentů v okolí). Surovinově a technologicky jsou tyto artefakty podobné ostatním nálezům ze severní části cihelny. Z nástrojů, které byly získány z čočky, stojí za pozornost série škrabadel, z nichž první je vysoké, vyčnělé a kombinované s mikrojádrem (obr. 19:8), druhé je vysoké okrouhlé (obr. 19:10), třetí vysoké na úštěpu (obr. 19:9) a čtvrté je odlomená část hlavice vyčnělého škrabadla až hrotu (obr. 19:11). Kolekci nástrojů doplňují dvojité drásadlo na zlomeném úštěpu (obr. 19:15) a distální zlomek korové čepele s místní retuší a stopou impaktu na ventrální straně (obr. 19:14).

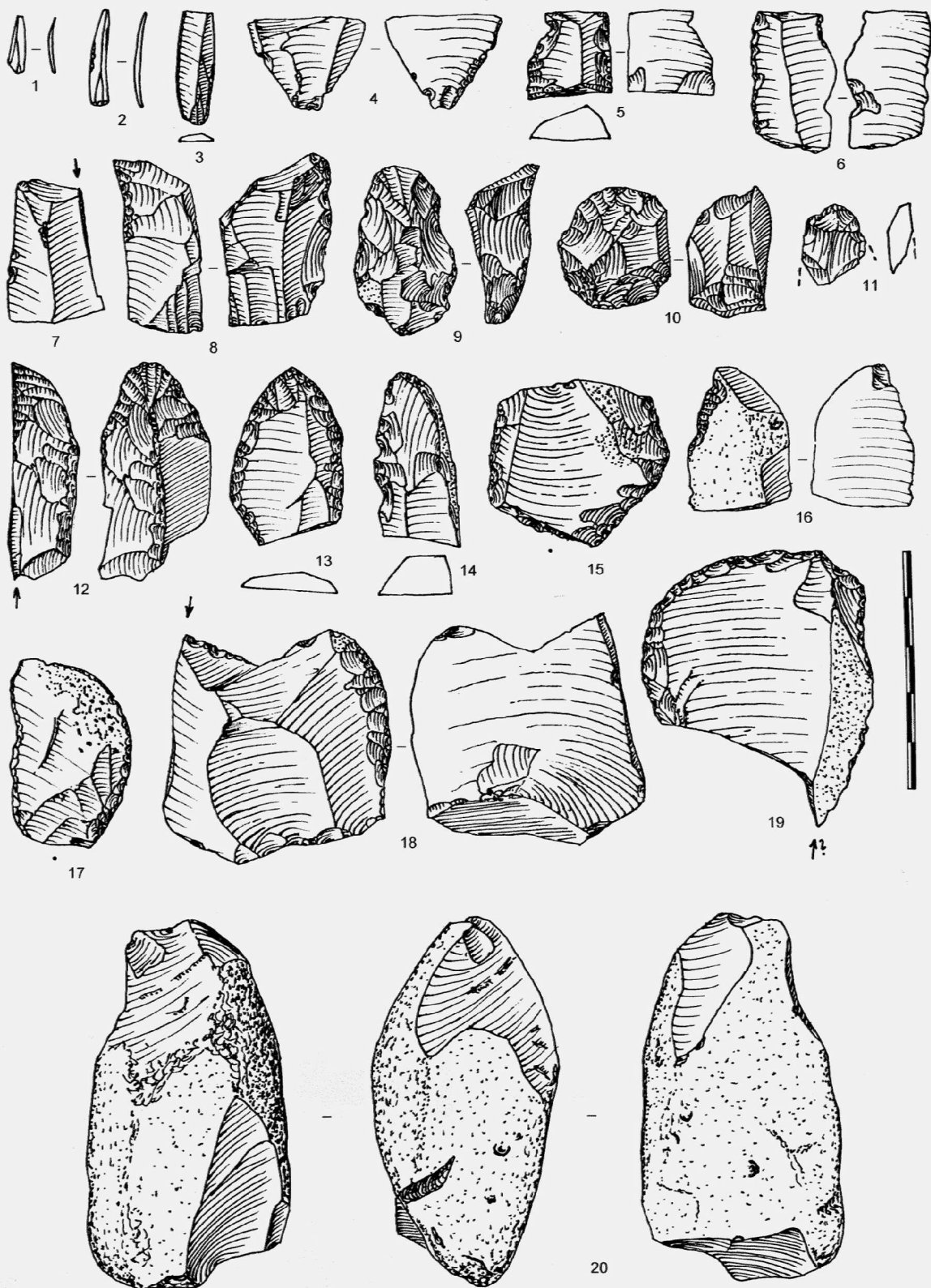
Z nadložních sedimentů byla získána pouze drobná čepelka s jemnou bilaterální retuší (obr. 19:3).

Nevyřešenou otázkou stále zůstává kulturní klasifikace a datování kolekcí. V technologickém spektru převažují úštěpy, čepele se vyskytují jen ojediněle a jádra jsou nechojná a netypická. V typologickém spektru zaujmou především strmé retušovaná škrabadla, která poukazují na aurignacké stáří souboru. Tuto klasifikaci podporují i charakteristické prohnuté mikročepelky (obr. 19:1,2). Původně (Škrdla 2005) byla nevýrazná kolekce artefaktů z lokality (získaná před rokem 2005) přiřazena k epigravetienu na základě geografické pozice a podobnosti se souborem z nedalekých Pohorelic (Škrdla 2004).

Radiokarbonové datum, které bylo získáno z mamutího klu ze sondy z roku 2004 (cf. Škrdla – Nývltová Fišáková – Nývlt 2005), naznačuje svou hodnotou opět aurignackou příslušnost souboru – 32 330 ± 900 BP (GrA-28280). Zde je ovšem třeba vzít v úvahu i okolnosti datování tohoto vzorku (cf. posudek J. van der Plichta).

Obr. 18. Napajedla. Detail popelovité čočky. Napajedla. Detail of the charcoal lens.

Obr. 19. Napajedla. Výběr materiálu.
Napajedla. Selected artifacts.

Pro definitivní určení stáří bude třeba datovat další vzorky, konkrétně vzorky uhlíků a přepálených kostí z prozkoumané čocky.

Lokalita je situována v prostoru, který je intenzivně porušen gravitačními pohyby svrchních vrstev mladokvartérních sedimentů. Je jisté, že nálezy byly přemístěny svahovými procesy z prostoru výše ve svahu, kde lze očekávat možný relikt další (zřejmě původní) lokality, i když ani tento se nemusel zachovat. Pouze v jedné části lokality byl zdokumentován souvislejší horizont s nálezy (označen jako čocka a uložen separátně). V případě ostatních koncentrací nálezů je třeba vzít v úvahu možnost promíchání materiálů z různých období mladého paleolitu, protože ke gravitační resedimentaci podle geologické situace zřejmě došlo až v pozdním glaciálu nebo na počátku holocénu. Z tohoto důvodu můžeme na této sekundární lokalitě teoreticky předpokládat nehomogenní soubor zahrnující nálezy od aurignacienu až po epigravettien. Z tohoto důvodu je materiál z jednotlivých úseků lokality a jednotlivých stratigrafických horizontů důsledně oddělován. K ověření otázky homogenity souboru a jeho (jejich) chronologického postavení bude nutné se v rámci pokračujícího výzkumu lokality zaměřit na hledání případné primární pozice lokality či lokalit, které předpokládáme výše ve svahu. Areál cihelny se jeví jako velmi perspektivní pro další výzkumy, a proto je nutné provádět nepřetržitý dohled v průběhu budoucí těžby (cihelna se má v následujících letech významně rozšířit jižním směrem).

Záchranný výzkum proběhl a příspěvek vznikl díky grantu GAČR 404-05-0305.

Petr Škrdla, Miriam Nýltová Fišáková, Daniel Nýlt

Posudek 1. Komentář J. van der Plichta k datu.

GrA-28280 Napajedla-Brickyard 32330 ± 900 BP

Unfortunately, this sample did not contain any collagen, however, the residue was dateable. This was an extremely small sample, even for AMS, and had to be "diluted".

It is not surprising that the resulting age is older than expected. It is possible that we actually dated the soil material instead.

J. van der Plicht

Literatura

- Škrdla, P. 2004: Pohořelice (okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 45, 112–114.
- Škrdla, P. 2005: *The Upper Paleolithic on the Middle Course of the Morava River*. Dolnověstonické studie 13. Brno: AÚ AV ČR.
- Škrdla, P., Nýltová Fišáková, M., Nýlt, D. 2005: Napajedla (okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 46, 198–201.

Resumé

We continued in rescue works within the Napajedla-brickyard site during the summer and autumn of 2005. We carried out two excavations: first, in the vicinity of the 2004 trench (Škrdla – Nýltová Fišáková 2004; Škrdla – Nýltová Fišáková – Nýlt 2005), and the second, some 15–20 m upslope, where we documented a lens of down-

slope redeposited cultural layer including charcoal, charred bone microfragments, and stone artifacts. The collection of artifacts consists of Aurignacian implements (carinated scrapers, a steeply retouched blade, Aurignacian bladelets), which can be classified as Aurignacian or, possibly, as Epigravettian. The date obtained from the mammoth tusk from the 2004 excavation cannot be assumed to be relevant for the whole collection; therefore we prepared two additional samples (charred bone and charcoal samples) in order to determine the antiquity of this site more precisely.

NUZÍŘOV (okr. Brno-venkov)

Nuzířov II, „V Brabince“. Paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

V rámci ověřování poloh paleolitických lokalit v oblasti Kuřim – Tišnov – Černá hora se podařilo potvrdit polohu méně známé lokality Nuzířov II „V Brabince“, ze které pochází několik patinovaných úštěpů (Klíma 1962a, 21; Oliva – Doležel 1985, 18; Oliva 1989, 20). Povrchovým průzkumem malého políčka na jižní straně silnice Nuzířov-Lipůvka (obr. 20) jsme našli patinovaný úštěp (JTSK 601660.1 1144918.4), který jistě souvisí se staršími nálezy (obr. 21).

Práce byla podporována institucionálním vědeckým záměrem č. MK00009486202 a projektem GAČR č. 404/03/0157.

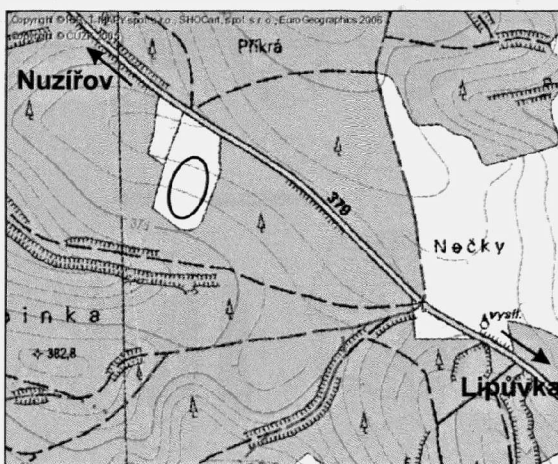
Petr Neruda, Zdenka Nerudová

Literatura

- Klíma B. 1962: Průzkum paleolitických stanic v r. 1961. *Přehled výzkumů* 1961, 21–22.
- Oliva M. 1989: Paleolit. In: Belcredi L. – Čížmář M. – Oliva M. – Salaš M. eds.: *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*, Brno, 8–32.
- Oliva M. – Doležel J. 1985: Nové paleolitické nálezy z Tišnovska. *Přehled výzkumů* za rok 1983, 17–19.

Resumé

A new patinated flake confirms the location of the site.

Obr. 20. Nuzířov II. Ovál – pozice lokality.
Nuzířov II. Oval – location of the site.